

MEHDI HASAN

VYHRAJ KAŽDÚ DEBATU

UMENIE ARGUMENTÁCIE,
PRESVIEDČANIA
A VEREJNÉHO PREJAVU

ULTIMO PRESS

OBSAH

Úvod: Umenie argumentácie IX

PRVÁ ČASŤ: ZÁKLADNÉ VÝCHODISKÁ

1	Ako si získať publikum	3
2	Pocity, nie(len) fakty	21
3	Ukážte mi tie bločky	45
4	Chodte po lopte... Aj po protihráčovi	67
5	Treba počúvať, nie (len) hovoriť	91
6	Rozosmejte ich	111

DRUHÁ ČASŤ: PÁR ZARUČENÝCH TRIKOV

7	Pravidlo troch	133
8	Džudistické chvaty	145
9	Čaro bonmotu	159
10	Kladenie pascí	175
11	Pozor na Gishov cval!	191

TRETIA ČASŤ: V ZÁKULISÍ

12	Všemocné sebedomie	217
13	Len pokoj a ide sa ďalej!	239
14	Cvik robí majstra	253
15	Robiť si domáce úlohy sa vypláca	273

ŠTVRTÁ ČASŤ: NA ZÁVER

16	Veľké finále	299
	Poďakovanie	317
	Poznámky	322
	O autorovi	348

ÚVOD

UMENIE ARGUMENTÁCIE

Ja sa nehádam. Len vysvetľujem, prečo mám pravdu.

— anonym

Aký by to bol pocit, keby od vášho úspechu či neúspechu v debata záviselo niekoľko desiatok tisíc životov?

V roku 428 p. n. l. na území starovekého Grécka prebiehala peloponézská vojna medzi dvoma vtedy najsilnejšími mestskými štátmi: Aténami a Spartou. Konflikt sa dostal do štádia totálneho boja a každá zo strán sa snažila nakloniť si konečné víťazstvo na svoju stranu. Situáciu, keď pozornosť aj zdroje oboch mestských štátov celkom vyčerpávala vojna, sa snažili využiť vo svoj prospech Mytilény, malý mestský štát na ostrove Lesbos. Jeho predstavitelia len čakali na príležitosť zbaviť sa nadvlády Atén a konečne získať úplnú nezávislosť. Prirodzene, konkurenčná Sparta ich v tom úsilí podporovala, a tak mytilénski oligarchovia spustili akciu, ktorá neskôr dostala názov mytilénska vzbura.

Dopadlo to však totálnym fiaskom. Atény, ako sa ukázalo, neboli natoľko zaneprázdnené konfliktom so Spartou, ako by si predstavitelia Mytilén priali. Vojská pod aténskou vlajkou obklúčili mestský štát na ostrove Lesbos doslova z každej strany a to ešte skôr, než sa

Mytilény vôbec stihli pripraviť na ozbrojenú zrážku. Vzburá bola potlačená už v zárodku. Mytilénski vodcovia sa museli vzdať aténskeму generálovi Pachesovi. Ten však nechcel o osude a spôsobe potrestania rebelov rozhodnúť sám. Napokon, Atény boli stále ešte demokraciou. Porazenému mestskému štátu dovolil vyslať delegáciu pozostávajúcu z asi tisícky mužov, ktorí vyrazili do Atén žiadať o milosť.

Ako vo svojej knihe *Dejiny peloponézskej vojny* píše historik Thukydides, v Aténach pri tejto príležitosti zasadlo zhromaždenie, ktoré malo rozhodnúť o ortieli nad Mytilénčanmi. A ten prišiel naozaj rýchlo. Atéňčanov mytilénska vzburá jednak nahnevala, no zároveň aj vyplašila. Čo ak by aj ostatné mestské štáty pod aténskou nadvládou chceli nasledovať tento hanebný príklad a vzbúriť sa? To by znamenalo koniec Aténskej ríše.

Účastníci zhromaždenia sa teda mimoriadne rýchlo a jednomyseľne zhodli na nezvyčajne krutom treste – všetci mytilénski muži mali byť zavraždení a ženy s deťmi vzaté do otroctva. Len čo bol rozsudok známy, na ostrov Lesbos vyslali trirému – najrýchlejšiu veslicu, aká v tom čase brázdila moria – s jasnými inštrukciami pre Pacheša: okamžite a bezpodmienečne vyhladiť celú mužskú populáciu mestského štátu Mytilény.

No už na druhý deň ráno sa mnohí Atéňčania zobudili s vážnymi pochybnosťami o správnosti brutálneho trestu. Navrhovali zväziť nejakú miernejšiu formu odplaty. A ako to už bolo v Aténach zvykom, vybrali si spomedzi seba dvoch rečníkov, ktorí mali pred nastúpeným zhromaždením viesť o celej záležitosti debatu.

Prvým bol generál Kleón, ktorého Thukydides opísal ako „najbrutálnejšieho muža v celých Aténach“. Ten hájil pôvodne vymeraný trest: všetkých mytilénskych mužov zabiť, zo žien a detí spraviť otrokov. Vo svojom dlhom príhovore k aténskeму zhromaždeniu apeloval na prítomných, aby nepodľahli hlasom volajúcim po zhovievavosti a trvali na pôvodnom ortieli. Kleón dokonca spochybnil hodnotu

aténskej demokracie, ak mala byť prekážkou „správneho“ vojenského postoja: „Už v minulosti som viackrát prejavil svoje presvedčenie, že riadenie ríše a demokracia sú nezlučiteľné, čo sa opäť potvrdzuje v tejto chvíli, keď sme ochotní zvážiť zmenu postoja voči otázke osudu Mytilén.“ Svojich poslucháčov varoval, aby sa nestali „otrokmi lákavo znejúcich fráz a naivným obecenstvom umného rečníka namiesto toho, aby boli zodpovedne konajúcou mestskou radou“.

„Potrestajte ich tak, ako si zaslúžia,“ argumentoval, „a vyšlite ostatným spojencom jasný odkaz, že trestom za rebéliu je smrť.“¹

Chudák Diodotus. To on mal z pozície vodcu umiernennejšej frakcie aténskeho zhromaždenia obhajovať zdržanlivosť a väčšiu zhovievavosť a mal vystúpiť vzápätí po plamennom prejave svojho konkurenta Kleóna.² Tisíce ľudských životov viseli na vlásku a čas rozhodne nebol na jeho strane. Triréma sa už v tom čase blížila k brehom Lesbosu. Bolo teda na ňom, aby tvárou v tvár pomstychtivému hnevu svojich oponentov dokázal hodnoverne obhájiť samotnú podstatu aténskeho demokratického zriadenia. Viete si predstaviť ten tlak?

Napriek vypätej situácii začal Diodotus pomaly a rozvážne a jeho pokoj bol v príkrom kontraste s Kleónovým zapáleným prejavom: „Ani v najmenšom nespochybňujem dôvody, pre ktoré sa niektorí rozhodli znovu otvoriť prípad Mytilénčanov,“ povedal, „a zároveň odmietam argumenty, ktoré tu odzneli, proti tomu, aby sa o zásadných otázkach našej ríše slobodne a často debatovalo“ – čo bola reakcia na Kleónovo zúrivé volanie po taktike spálenej zeme. Diodotus sa rozhodol ísť inou cestou a svoje argumenty postavil na dôležitosti slobodnej a otvorenej diskusie. Prítomné zhromaždenie varoval, že „prchkosť a vášeň“ predstavujú dve najväčšie nebezpečenstvá „správneho rozhodovania“.

Z pohľadu Diodota odmietnutie masovo popraviť Mytilénčanov vôbec nesúviselo s ich vinou či nevinou. Nepopieral, že sa svojou vzbурou voči Aténom vážne previnili – no obhajoval názor, že by za

AKO SI ZÍSKAŤ PUBLIKUM

Tvorit prezentáciu bez toho, aby ste pritom mali na mysli svoje publikum, je ako písať milostný list a adresovať ho „do pozornosti všetkým, ktorých sa to týka“.

— Ken Haemer, odborník na dizajn

Písal sa rok 2012 a na krajinu v juhozápadnom Anglicku dopadol chladný februárový večer. Dostal som pozvanie zúčastniť sa najsledovanejšej politickej diskusnej relácie na rozhlasovej stanici BBC Radio 4 s názvom *Any Questions? (Nejaké otázky?)*. Relácia sa vysielala naživo v prítomnosti publika, ktorého členovia môžu počas debaty kľásť otázky diskutujúcim hosťom, obvykle politikom a politickým komentátorom.

V ten večer sme vysielali z malého mesta Crewkerne, ktoré má približne sedemtisíc obyvateľov, a počas toho, ako som kráčal na pódium v miestnej škole Wadham Community School, som sa rýchlo otočil do hľadiska. V hale to praskalo vo švíkoch, no ak by som mal popísať prítomný dav, stačili by mi na to tri slová: postarší, belosi, konzervatívni.

Naklonil som sa ku kolegovi na pódiu, Davidovi Lammymu, poslancovi parlamentu tmavej pleti reprezentujúcemu labouristov, a pošepkal som mu do ucha: „My dvaja sme tu asi jediní farební a mladší než štyridsať.“

V priebehu relácie sme sa dotkli viacerých aktuálnych citlivých tém. V médiách práve rezonovala správa o osude extrémistického kazateľa Abu Qatada, žiadateľa o azyl z Jordánska, ktorého prezývali aj „duchovný veľvyslanec Usámu bin Ládina pre Európu“ a ktorého vo Veľkej Británii zadržovali už viac než desať rokov bez súdneho procesu. Koaličná vláda pod vedením konzervatívcov chcela Abu Qatadu deportovať do Jordánska aj napriek opodstatneným obavám, že by ho predstavitelia tamojšieho režimu pravdepodobne mučili. A práve tejto témy sa týkala hneď druhá otázka večera, ktorá prišla z publika: „Mala by Veľká Británia ignorovať odporúčania Európskeho súdu pre ľudské práva a Abu Qatadu deportovať späť do Jordánska?“

Myseľ mi pracovala na plné obrátky. Zrazu som to bol ja, na koho sa sústredila pozornosť celého publika. Zároveň som vedel, že nás počúvajú milióny rozhlasových poslucháčov a že mnohí z nich v tejto otázke zdieľajú môj liberálny postoj: Abu Qatadu by mali súdiť na území Spojeného kráľovstva a mali by sme zabrániť jeho mučeniu v Jordánsku. Ako som však o ňom mohol presvedčiť aj konzervatívne ladených obyvateľov Crewkernu, ktorí sedeli priamo pred mnou v hľadisku a ktorí väčšinu informácií obvykle čerpali z bulvárneho *Daily Mail*? Ako dosiahnuť, aby súhlasili s mojím názorom?

Obecenstvo odmenilo odvážlivca v hľadisku za jeho otázku búrlivým potleskom. Zdalo sa, že by sa Abu Qatadu najradšej okamžite zbavili! Bol som presvedčený, že ak by som v tej chvíli len citoval správy Amnesty International alebo články Európskeho dohovoru o ľudských právach, na moje obecenstvo by to neurobilo vôbec žiadny dojem. Bolo treba, aby som si svoje liberálne argumenty trochu prispôbil a apeloval na to, čo si práve tento typ

obecenstva mimoriadne cení a váži – a to, na britské tradície a britskú históriu.

A tak, keď sa na mňa moderátor relácie Jonathan Dibleby obrátil so žiadosťou o reakciu na dotyčnú provokatívnu otázku z hľadiska, odpovedal som nasledovne. Tvrdenie, že Abu Qatada nemôžu súdiť v Spojenom kráľovstve, som označil za „absurdné“. A prečo?

Pre mňa je to skôr otázka princípu. Keď som ešte chodil do školy – podobnej, v akej tu dnes spolu sedíme –, učili nás o Magne charte, o práve na súdny proces, o inštitúte súdneho príkazu, o slobode slova. Naša krajina má za sebou „slávnu históriu slobody“. A je pre mňa zarážajúce, že aj dvadsať rokov po začiatku „vojny proti terorizmu“ je jej dopad taký zhubný, že sa musím zúčastňovať takýchto diskusií v rádiu aj v televízii a debatovať s istými novinármi a pýtať sa: „Tak moment, čo sa stalo s tými slobodami? Prečo sme sa tých slobôd tak ľahko vzdali, hoci práve ony urobili túto krajinu takou jedinečnou?“

V sále sa ozval búrlivý potlesk. Prostredníctvom Magny charty, vôbec prvej zbierky zákonov týkajúcich sa práv tunajších obyvateľov, sa mi podarilo svoje publikum zaujať. Získal som si jeho plnú pozornosť a hlasnú podporu. To ma povzbudilo v tom, aby som pokračoval.

Nezáleží na tom, aký odporný a nebezpečný nám Abu Qatada pripadá. Veď v tom spočíva samotná podstata ľudských práv – že tie práva a ich ochranu najviac potrebujú práve tí odporní a nebezpeční, pretože ak im ich nepriznáme, celkom strácajú svoj význam.¹

Takto treba argumentovať tvárou v tvár skeptickému občenstvu. Musíte byť schopní prispôbiť sa a byť pohotiví, a to dosiahnete len vtedy, ak svoje občenstvo poznáte a viete mu dať to, po čom túži.

V ten večer v Crewkerne sa mi podarilo presvedčiť väčšiu časť prítomného publika aj napriek zjavnej nevýhode nie preto, že by som bol miestnym nejako zvlášť sympatický, alebo že by súhlasili s mojimi politickými názormi, ale vďaka tomu, že som chápal, kým sú, aké sú ich východiská a čo chcú, respektíve, potrebujú počuť, aby zmenili názor.

Nie vždy je to jednoduché, no zároveň to nie je žiadna veľká veda.

.....

V tejto kapitole predstavím tri hlavné spôsoby, respektíve techniky, ako si nakloniť živé publikum – nech už máme na mysli rodinných príslušníkov v obývačke, dav počítajúci niekoľko stoviek poslucháčov v univerzitnom auditóriu, alebo dokonca milióny divákov pri televíznych obrazovkách.

Majme vždy na pamäti, že prítomné publikum si nikdy, ale naozaj nikdy nesmieme dovoliť ignorovať alebo brať jeho podporu ako samozrejmosť. Naše publikum je totiž úplne kľúčové. Dokonca aj pri debate jeden na jedného sú to ľudia v publiku, ktorých právom zvyknú označovať za „sudcu a porotu v jednom“.⁶ Sú to oni, koho sa snažíte presvedčiť a získať si na svoju stranu vďaka tým správnym argumentom.

Ako to teda dosiahnuť? Ako je možné získať si ich priazeň?

POZNAJTE SVOJE PUBLIKUM

Najdôležitejšie zo všetkého je pochopiť východiskovú pozíciu svojho publika. Ak ide, povedzme, o debatu, ktorá má formu súťaže a na jej konci vyhlásia víťaza, bude dôležité „vidieť“ do hlavy rozhodcom alebo členom publika, o ktorých hlasy sa uchádzate. Ak si chcete úspešne splniť úlohu a svoje publikum skutočne spoznať, bude to

POCITY, NIE(LEN) FAKTY

Pri jednaní s ľuďmi treba pamätať na to, že nemáme do činenia s logickými tvormi. Máme do činenia s tvormi emočnými.

— Dale Carnegie, spisovateľ

Legendárny americký politický komentátor Roger Simon ju označil za otázku, „ktorá ukončila prezidentskú kampaň“, a vyhlásil, že bola tou „najkontroverznejšou, aká kedy v prezidentskej debate zaznela“.¹

Reč je o otázke, ktorú položil moderátor stanice CNN Bernard Shaw počas druhej a záverečnej prezidentskej debaty medzi viceprezidentom Georgeom Bushom a guvernérom štátu Massachusetts Michaelom Dukakisom. Odohrala sa v októbri roku 1988 a kandidáti sa stretli v Los Angeles. Už v tom čase mal Shaw povesť priamočiareho a tvrdého svedníka. No otázkou, ktorú si poznačil do svojho poznámkového bloku o druhej v noci, keď sa vo svojej hotelovej izbe pripravoval na debatu, si zaistil miesto v dejinách televíznych politických debát.²

Tento veterán politického spravodajstva odštartoval spomínanú losangeleskú prezidentskú debatu takto:

SHAW: Nasledujúcich deväťdesiat minút budeme klásť kandidátom otázky v rámci formátu, ktorý navrhli a odsúhlasili zástupcovia oboch táborov. Avšak na znenie samotných otázok, ktoré moji kolegovia a ja dnes večer kandidátom položíme, sa nevzťahujú žiadne obmedzenia a ani jeden z kandidátov ich nemal vopred k dispozícii. Ako bolo dohodnuté, prvá otázka bude smerovať na guvernéra Dukakisa. Na odpoveď máte dve minúty. Pán guvernér, ak by vašu manželku Kitty znásilnili a zavraždili, súhlasili by ste s neodvolateľným trestom smrti pre jej vraha?³

V miestnosti pre novinárov to hlasne zašumelo. Diváci v sále zostali sedieť v nemom úžase. Tak nečakane osobná a provokatívna otázka očividne prekročila pomyselnú hranicu prijateľnosti. To, čo chceli diváci pri televíznych obrazovkách v tej chvíli vidieť, bol výraz na tvári Kitty Dukakis. Avšak, ako pripomenul Simon pre spravodajský kanál Politico v roku 2007, „zábery reakcií rodinných príslušníkov kandidátov boli na základe obojstrannej dohody striktne zakázané. A tak kamera celý čas snímala len Dukakisa.“

Keď sa spamätal z počiatočného šoku, začal demokratický prezidentský nominant zo seba súkať odpoveď.

DUKAKIS: Nie, Bernard, nesúhlasil by som. Ako iste viete, som celoživotným odporcom trestu smrti. Doteraz ma nič nepresvedčilo o tom, že je ako odstrašujúci prostriedok účinný, a som presvedčený, že existujú oveľa lepšie a efektívnejšie spôsoby, ako sa vyrovnáť s násilným zločinom. V mojom štáte sa nám to podarilo. A aj vďaka tomu sme zaznamenali najväčší pokles

zločinnosti spomedzi všetkých priemyselne orientovaných štátov v USA, aj vďaka tomu máme najnižší počet vražd. Máme čo robiť, aby sme dokázali viesť tú skutočnú vojnu, vojnu proti drogám, nie akúsi vyfabrikovanú vojnu. A na čelo takého súboja sa chcem postaviť. Takého, ktorý sme tu už dlhé roky nemali, hoci viceprezident bol tou úlohou minimálne na papieri poverený. Máme naozaj čo robiť, aby sme ten súboj zintenzívnili, tu doma aj za hranicami v spolupráci s krajinami na našom kontinente. Rád by som zvolal celokontinentálny samit a to čo najskôr po 20. januári, aby sme sa spoločne do tejto vojny pustili. Zároveň sa musíme zamerať aj na prevenciu prostredníctvom vzdelávania na domácej pôde. V úlohe prezidenta Spojených štátov amerických by som túto iniciatívu chcel viesť osobne. V mojom domovskom štáte sme v tom veľmi úspešní. Podarilo sa nám osloviť mladých ľudí a ich rodiny a dokázali sme im pomôcť prostredníctvom zavedenia preventívnych vzdelávacích programov už na základných školách. My dokážeme túto vojnu viesť a dokážeme v nej aj zvíťaziť. Navyše to vieme urobiť spôsobom, ktorý zmobilizuje naše sily, poskytne skutočnú podporu federálnym aj miestnym policajným zložkám, ktorým bola táto pomoc dlhodobo odopieraná. Podarí sa nám pri tom znížiť mieru násilia, umožníme našim mladým vyhýbať sa drogám, zastavíme lavínu drogových zásielok, ktoré zaplavujú našu krajinu, a poskytneme našim deťom a ich rodinám možnosť vyrastať v bezpečných a slušných štvrtiach.⁴

Bola to dlhá odpoveď – trvala dve minúty a obsahovala 360 slov. Všimli ste si ale, čo v nej chýbalo? Určite. Akákoľvek stopa po emócií!

Stručne povedané, bola to úplne katastrofálna odpoveď. Na úvod ešte možno zapôsobil fakt, že Dukakis sa z tej nečakanej otázky vôbec dokázal vymotať. No tento dojem rýchlo vyprel. Žiadny

z voličov v hľadisku nepotreboval už po stýkrát počť guvernérovo oficiálny postoj k otázke trestu smrti. A už vôbec nepotrebovali počť tú nabifľovanú a nezáživnú hodnotiacu správu o klesajúcich počtoch vražd v štáte Massachusetts ani o plánoch na „celokontinentálny samit“ o drogách.

To, čo si s veľkým očakávaním prišli v ten večer vypočúť a sledovať, boli reakcie ich budúceho hlavného veliteľa! Ako by sa *on* cítil, ak by jeho vlastnú ženu napadli, znásilnili a zabili? A čo by odpovedal Shawovi, ktorý vytiahol otázku tohto kalibru a navyše takú osobnú?

Kde zostala vášeň alebo spravodlivý hnev? A kde srdce? Kde sa za všetkými tými informáciami skrýval Dukakis z mäsa a kostí?

V tej prezidentskej kampani v roku 1988 nikto ani v najmenšom nespochybnil intelektuálne schopnosti ani šírku politickej skúsenosti demokratického kandidáta. No ak by sme to mali zhrnúť slovami komentátora denníka *Washington Post* Richarda Cohena vyslovenými niekoľko dní po debate, verejnosť vyjadrila pochybnosti o „Dukakisovej ľudskosti, srdečnosti a ochote odhaliť niečo z toho, aký typ človeka vlastne je“. ⁵ Prezidentský kandidát nežil vo vákuu. Vo svojej odpovedi mohol siahnuť po príklade svojho staručkého otca, ktorého nejaký čas predtým na ulici okradli; alebo mohol spomenúť svojho brata Steliana, „obeť dopravnej nehody, ktorej vinník z miesta činu zbabelo ušiel“. Neurobil to však. ⁶

„Tá otázka na Dukakisa mala byť sondou na odhalenie toho, aké pocity v ňom daná téma skutočne vyvoláva,“ vysvetlil neskôr aj samotný Shaw v rámci istého rozhovoru. „Bush Dukakisa tvrdo napádal za jeho údajne mäkký postoj ku kriminalite. Mnohí voliči nadobudli dojem, že počujú, čo hovorí, a vidia, čo robí, no nedokážu rozpoznať, čo cíti. Tú otázku som položil preto, aby som sa presvedčil, či tam nejaké pocity vôbec sú.“ ⁷

A neboli. A Dukakisa to vyšlo naozaj draho. Jeho popularita, ako poznamenal Simon, klesla deň po debate o 7 percentuálnych

POZOR NA GISHOV CVAL!

Množstvo energie potrebnej na vyvrátenie nejakej sprostosti je mnohonásobne väčšie než to, ktoré si vyžaduje ju vymyslieť.

— Alberto Brandolini, počítačový programátor

Bola to prvá televízna prezidentská debata v rámci volebnej kampane v roku 2020 v USA. Proti úradujúcemu prezidentovi Donaldovi Trumpovi sa postavil bývalý viceprezident John Biden. Udalosť sa konala v Clevelande a moderoval ju Chris Wallace. Volby samotné sa mali konať až o mesiac, no pre pandémiu covidu-19 sa už v tom čase mnohé štáty rozhodli ponúknuť voličom viaceré možnosti predčasnej voľby. Úmerne tomu sa Donald Trump so svojím tímom poponáhľali s rozsieváním semienok pochybností o legitímnosti samotných volieb a o volebných podvodoch.

Práve na tento problém sa v poslednej časti debaty moderátor Wallace zameral. Obom kandidátom položil rovnaké otázky: „Ako veľmi ste presvedčení o tom, že tieto voľby budú férové? A čo ste pripravení urobiť, aby ste americkú verejnosť ubezpečili o tom, že budúci prezident bude legitímnym víťazom nastávajúcich volieb?“

Ako prvý dostal slovo Biden. Potvrdil svoju stopercentnú dôveru k férovosti a legitímite volieb a svoju pripravenosť rešpektovať ich

výsledky bez ohľadu na to, či z nich vyjde ako víťaz on sám. A potom prišiel rad na Trumpa. Nuž... radšej si držte klobúky.

WALLACE: Pán prezident, máte dve minúty.

TRUMP: No, keď tak počúvam Joea hovoriť o odovzdávaní moci, keď som zvíťazil ja, k žiadnemu odovzdaniu moci nedošlo. Tie voľby som vyhral. A keď sa pozriete na skorumpovanú Hillary Clinton, ak sa pozriete na všetkých tých rôznych ľudí, žiadne odovzdanie moci tam nebolo, lebo šli po mne v snahe uskutočniť prevrat. Šli po mne už počas kampane, na ktorú nasadili svojich špiónov. Čiže nezačalo to v deň, keď som vyhral, začalo to už oveľa skôr. Od toho dňa, čo som sa zviezol dolu eskalátormi s našou prvou dámou, tí ľudia boli čistá katastrofa. Boli hanbou tejto krajiny, ale my sme ich prichytili. Prichytili sme ich všetkých. Máme to všetko na zázname. Všetkých sme ich chytili. A mimochodom, to vy ste prišli s nápadom použiť Loganov zákon proti generálovi Flynnovi. Mali by ste si to preveriť, lebo my sme vás svojím spôsobom prichytili a prezident Obama sedel vo svojej pracovni.

On o tom vedel tiež. Takže radšej o pokojnom odovzdaní moci nič nehovorte. A pokiaľ je reč o hlasovacích lístkoch, tak to je jedna pohroma. Ak ide o vyžiadané lístky, v poriadku, tie sú vyžiadané, dobre. Ľudia o ne môžu požiadať a potom ich pošlú späť. Tak som to urobil aj ja. No sú aj nevyžiadané lístky a tých rozposielajú milióny po celej krajine. V tom je ten podvod. Už ich našli aj v potoku. Zopár takých lístkov s menom Trump, čo je len náhoda, že na nich bolo práve meno Trump, sa len nedávno našlo v odpadkovom koši. A stále ich rozposielajú. A v oblastiach ovládaných demokratmi dokonca posielajú dva. Takto ich rozposielajú tisíce. Každý dostal dva